

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Petra Kornetová

Právo na tlumočnicka ve správním řízení v kontextu práva
na spravedlivý proces

Bakalářská práce

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Právo na tlumočnicka ve správním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 31. 3. 2020

Petra Kornetová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce JUDr. Lucii Madleňákové, Ph.D. za odborné rady a připomínky. Dále bych ráda poděkovala své rodině a chápavému příteli.

Obsah

Úvod.....	6
1 Zákonné vymezení tlumočnicka v ČR.....	8
1.1 Zákon o znalcích a tlumočnících	8
1.2 Změna právní úpravy – zákon o soudních tlumočnících.....	9
2 Právo na tlumočnicka zakotvené v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv	11
2.1 Úmluva a správní řízení.....	11
2.1.1 Rozhodnutí ve věci Öztürk proti Německu	12
2.1.2 Aplikace Úmluvy v českém prostředí	13
2.2 Limity Úmluvy – rozdíl mezi tlumočnickem a překladatelem.....	15
3 Listina základních práv a svobod a právo na tlumočnicka	16
3.1 Právo na tlumočnicka při ústním jednání	17
3.2 Právo na tlumočnicka v konkrétních řízeních u Ústavního soudu	18
3.2.1 Limitace práva na tlumočnicka z pohledu Ústavního soudu.....	18
3.2.2 Odmítnutí správní žaloby z důvodu neodstranění vad	18
4 Právo na tlumočnicka ve správním řádu	20
4.1 Jednací jazyk a překlad písemností	20
4.2 Správní řád v kolizi s jinými právními předpisy	21
4.2.1 Subsidiarita správního řádu v případě řízení podle zákona o azylu	22
4.2.2 Bezplatnost tlumočnicka v řízení z moci úřední	22
4.3 Práva národnostních menšin	23
4.4 Osoby neslyšící a hluchoslepé	25
5 Analýza souladu práva na tlumočnicka podle Úmluvy, Listiny základních práv a svobod a právní úpravy ve správním řádu.....	26
5.1 Aplikační přednost.....	26
5.2 Rozsah úpravy a její umístění.....	27

5.3	Rozsah práva.....	27
5.4	Bezplatnost	28
	Závěr.....	30
	Zdroje.....	32
	Literatura	32
	Právní předpisy.....	33
	Judikatura	34
	Internetové zdroje.....	35
	Anotace.....	36

Úvod

„Právo na spravedlivý proces je oprávněně pokládáno za základní pilíř všech demokratických států.“¹ Jako součást práva na spravedlivý proces Ústavní soud uvádí mimo jiné princip rovnosti zbraní, který si vysvětluje jako možnost účastníků procesu hájit své zájmy v rovném postavení, možnost předložit věc k projednání za podmínek, které jsou oběma stranám stejně přístupné, aby nedocházelo k situaci, kdy jedna strana získá podstatnou výhodu vůči protistraně.² V případě, že dvě strany v řízení nemluví stejným jazykem, pokládám princip rovnosti zbraní za porušený a je potřeba vyrovnat síly obou subjektů. V současné době se jako jediný nástroj jeví pomoc tlumočníka a překladatele, kteří dokáží aspoň částečně vyrovnat jazykovou propast v řízení a dopomoci tak k rovnosti účastníků. Rozhodla jsem se proto podrobně věnovat právu na tlumočníka v kontextu práva na spravedlivý proces, a to konkrétně ve správním řízení. Díkce mezinárodních lidskoprávních smluv, ústavních zákonů i obyčejných zákonů se ve velké míře zaměřuje na právo na tlumočníka pouze v trestním či soukromoprávním řízení, možnost použití těchto právních předpisů na řízení správní je potřeba odvozovat z judikatury či literatury.

V první kapitole se budu věnovat obecnému pojetí tlumočnictví. Dále bakalářská práce nabídne obraz jednotlivých současných právních úprav práva na tlumočníka, a to na mezinárodní úrovni, v rámci Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, a vnitrostátní úrovni, která bude následně rozdělena na úpravu v Listině základních práv a svobod a poté konkrétní úpravu ve správním řádu. Podrobná analýza ustanovení bude doplněna přehledem judikatury Evropského soudu pro lidská práva, Ústavního soudu i Nejvyššího správního soudu. Závěrečná kapitola nabídne souhrn právní úpravy a deduktivní úvahy o otázce možnosti aplikace mezinárodní úpravy a úpravy v Listině na správní řízení, otázce bezplatnosti práva na tlumočníka a otázce, která právní úprava má přednost před kterou, za pomoci převážného použití synchronní a popisné metody kombinované s metodou komparační.

Vycházet budu jak z komentáře k zákonu o znalcích a tlumočnících³, komentáře k Listině⁴ i ke správnímu řádu⁵, tak z odborné publikace Jany Odehnalové a Pavla Klímy věnující se právu

¹ ODEHNALOVÁ, Jana. Obecná charakteristika práva na spravedlivý proces. In KLÍMA, Pavel, ODEHNALOVÁ, Jana (eds.). *Právo na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech*. Praha: Metropolitan University Prague Press, Wolters Kluwer ČR, a. s., 2018, s 5.

² Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28. listopadu 2008, sp. zn. II ÚS 2040/08.

³ DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících*. Komentář. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2009. 208 s.

⁴ KLÍMA, Karel, a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 1448 s.

⁵ Např. KLIKOVÁ, Alena a kol. *Správní řád*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 650 s.

na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech⁶. Značnou inspirací pro mě bude také odborný článek od Jany Filipové věnující se právu cizinců na spravedlivý proces⁷ nebo učebnice Základní práva⁸. Dle mého předběžného výzkumu se tématu práva na tlumočnicka ve správním řízení se zaměřením na komparaci jednotlivých právních úprav nevěnovala žádná bakalářská práce, objevují se však práce podobné, se zaměřením na trestní právo nebo také na civilní proces, případně se jednalo o práce zaměřené na jazykovou stránku tlumočnictví, a nikoliv jejich právní zakotvení. Možnost dalšího výzkumu vidím v komparaci právního zakotvení práva na tlumočnicka v jednotlivých zemích, jejich důsledné aplikaci a případně jejich historických proměnách. Práce vznikla na přelomu roku 2019 a 2020.

⁶ KLÍMA, Pavel, ODEHNALOVÁ, Jana (eds.). Právo na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech. Praha: Metropolitan University Prague Press, Wolters Kluwer ČR, a. s., 2018. 160 s.

⁷ FILIPOVÁ, Jana. Řízení ve věcech cizinců a právo na spravedlivý proces. In *Dny práva 2011 – Days of Law 2011, Právo na spravedlivý proces* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 63 – 79. Dostupné na: <http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/>

⁸ BARTOŇ, M. a kolektiv: *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. 608 s

1 Zákonné vymezení postavení tlumočnicka v ČR

První profesionální tlumočníci se objevují po první světové válce. Významným momentem se stal rok 1945 a založení Organizace spojených národů a později také dalších mezinárodních organizací, jako je například Evropská unie, NATO, UNESCO.⁹ První právní úpravou v Československu, která se věnovala regulaci a dohledu nad činností znalců i tlumočnicků, byl zákon č. 167/1949 Sb., o stálých přísežných znalcích a tlumočnicích, ve které byli znalci a tlumočníci v postavení zvláštního odborného svědka. Měly to být nezávislé a nestranné osoby, bohužel v té době byly spíše nástrojem socialistických organizací. Přesto zákonem č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnicích¹⁰, který platí po novelizacích dodnes, došlo k návratu k původní právní úpravě a znalci a tlumočníci se stali nezávislými a nestrannými, nedalo se ale ještě mluvit o profesi tlumočnicka ani znalce.

1.1 Zákon o znalcích a tlumočnicích

Jako výchozí podklad pro právní úpravu tlumočnické činnosti a tlumočnicka dnes slouží zákon o znalcích a tlumočnicích z roku 1967¹¹ a také vyhláška Ministerstva spravedlnosti k provedení zákona o znalcích a tlumočnicích.¹² Samotná definice osoby znalce nebo tlumočnicka však v současné době v zákoně chybí. Podle Luboše Dörfla si můžeme pomoci právní definicí, kde „*znalci a tlumočníci jsou osoby, které vykonávají činnost podle zákona o znalcích a tlumočnicích*“.¹³ Překlad je pak „*jiný úkon, který v řízení slouží jako prostředek k dorozumění nebo zprostředkování textové informace z nebo do jiného jazyka.*“¹⁴ Dvacet devět paragrafů, upravujících postavení znalce a tlumočnicka, bylo novelizováno celkem čtyřikrát, avšak nedošlo k zásadnímu odchýlení se od původního zákona, naposledy zákonem č. 183/2017 Sb., ze dne 9. června 2017.¹⁵ Značná část právní úpravy se věnuje postavení znalců, role tlumočnicků však není rozpracována tak důkladně jako právě role znalců. Přesto by znalectví i tlumočnictví mělo sloužit jako jeden z podkladů pro výkon činnosti správních orgánů podle správního řádu.¹⁶ Podklady pak slouží k zjištění okolností rozhodných pro vydání rozhodnutí,

⁹ ČEŇKOVÁ, Ivana a kol. *Teorie a didaktika tlumočení I*. Praha: Desktop Publishing, 2001, s. 8-12.

¹⁰ Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnicích, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹ Účinnost tohoto zákona je do 31. 12. 2020, nové podobě zákona se podrobněji věnuji v podkapitole 1.2.

¹² Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnicích, ve znění pozdějších předpisů.

¹³ DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnicích*. Komentář. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2009, s. 7.

¹⁴ Tamtéž, s. VIII.

¹⁵ Zákon č. 183/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích.

¹⁶ Jedná se o ustanovení § 50 a násl. zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, (dále správní řád nebo SR) týkající se podkladů pro vydání rozhodnutí, mezi které se řadí zejména návrhy účastníků, důkazy, skutečnosti

kteře zakládají, mění či ruší práva anebo povinnosti nebo se v určité věci prohlašuje, zda daná osoba práva anebo povinnosti má nebo nemá. Znalectví a tlumočnictví je činnost státem regulovaná a původně plnila funkci odborného svědka. Zákon o znalcích a tlumočnících dále obsahuje účel¹⁷ a předmět úpravy, postup při jmenování¹⁸ znalců a tlumočníků, zápis do seznamu tlumočníků¹⁹ (znalců), kdy zápis do seznamu u příslušného krajského soudu následuje po splnění zákonných podmínek, po jmenování ministrem spravedlnosti nebo předsedou krajského soudu a po složení slibu.²⁰ Tlumočníci jsou klasifikováni podle jazyků, které tlumočí, zatím však „chybí dělení na tlumočnický a překladatelský“.²¹ V současné době je v ústředním seznamu znalců a tlumočnicků vedeným Ministerstvem spravedlnosti na 792 tlumočnicků anglického jazyka, 1107 německého jazyka a 223 tlumočnicků francouzského jazyka. V ústředním seznamu se vyskytuje 64 různých jazyků se zastoupením jazyků jako je furlanština, paňdžábština nebo hebrejšťina, s celkovým počtem 3211 tlumočnicků všech jazyků.²² Dále se zákon věnuje nutnosti osobního výkonu a řešení podjatosti,²³ systému odměňování²⁴ a náhradě nákladů a příležitostnými tlumočnickými²⁵ (znalci).

1.2 Změna právní úpravy – zákon o soudních tlumočnících

Pokud se dále v práci mluví o tlumočnictví a o zákonné úpravě jejich činnosti, postupují a čerpám ze současně platného a účinného zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících. Jeho účinnost však koncem roku 2020 končí a dochází k rozdělení na dvě samostatné právní úpravy, věnující se odděleně znalcům (zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech²⁶) a odděleně tlumočnickům (zákon o soudních tlumočnících a soudních

známé správnímu orgánu z úřední činnosti, podklady od jiných správních orgánů nebo orgánů veřejné moci i skutečnosti obecně známé.

¹⁷ Zajištění řádného výkonu znalecké a tlumočnické činnosti v řízení před státními orgány.

¹⁸ Ke jmenování dojde po výběru mezi osobami, které splňují podmínky pro jmenování a následně složí slib.

¹⁹ Seznamy vedou krajské soudy, v jejichž obvodu má tlumočnick trvalé bydliště, ústřední seznam vede ministerstvo spravedlnosti.

²⁰ § 3–7 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

²¹ DÖRFL: *Zákon o znalcích...*, s. 43. Rozdílu mezi tlumočením a překladatelstvím se podrobněji věnuji níže. Viz kapitola 2.4.

²² Počty tlumočnicků pochází z databáze Ministerstva vnitra ze dne 28. 2. 2020. *Evidence znalců a tlumočnicků* [online]. [cit. 29. února 2020]. Dostupné na <[http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/\\$\\$SearchForm?OpenForm&Seq=1#_RefreshKW_select_5](http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/$$SearchForm?OpenForm&Seq=1#_RefreshKW_select_5)>.

²³ Tlumočnick nesmí, podobně jako je úřední osoba (§ 14 odst. 1 SR) je vyloučena z projednání věci, pro svou možnou podjatost provést tlumočnický úkon.

²⁴ Za provedení překladu náleží odměna podle stanovených sazeb, podle stupně odbornosti a množství účelně vynaložené práce, a také náhrada nákladů, což je především cestovní výdaje, náhrada ušlé mzdy.

²⁵ Lze ustanovit tlumočnickem i osobu, která není zapsaná do seznamu. Musí však mít potřebné odborné předpoklady a může být ustanoven pouze, není-li pro některý jazyk tlumočnick zapsán, případně nemůže-li zapsaný tlumočnick úkon provést či by byl překlad spojen s nepřiměřenými náklady.

²⁶ Zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Platnost zákon nabyl 9.10.2019, účinnost zákona nastane k 1.1.2021.

překladatelích²⁷), proto pokládám za důležité novou, i když prozatím neúčinnou, právní úpravu alespoň krátce zmínit.

Důvodová zpráva k zákonu o soudních tlumočnicích uvádí ohledně nutnosti vzniku nové úpravy, že stávající zákon „do značné míry nevyhovuje současným podmínkám vyvstalým v důsledku vývoje společnosti a technologického rozvoje. Dosavadní právní úprava tak obsahuje instituty i terminologické názvosloví, které v dnešní době v praxi nelze použít, a pro nově vzniklé subjekty, společenské vztahy a postupy, které vznikly v důsledku vývoje od roku 1967, adekvátní řešení neobsahuje“.²⁸ Dále se zpráva zmiňuje o potřebě jasného rozlišení mezi překladatelem a tlumočnickem, požadovaném vzdělání, harmonizaci s právem Evropské unie, zpřísnění správních trestů a „revizi systému odměňování a v navýšení současné úrovně odměny a náhrad“,²⁹ což by mělo vést k větší motivaci tlumočnicků a překladatelů.

Podstatně delší zákonná úprava,³⁰ než je v současnosti, nabídne lepší variabilitu a možnost změny. Pokud by mělo dojít k úpravě zákona č. 36/1967 „jakákoli změna v tlumočnické části tohoto zákona doposud byla velice obtížně realizovatelná, neboť by zpravidla automaticky znamenala i změnu znalecké části zákona“.³¹ Tlumočnické bude muset v budoucnu pro splnění nezbytných požadavků ještě navíc projít vstupní zkouškou, poté dojde ke vzniku oprávnění vykonávat činnost zápisem do seznamu tlumočnicků a překladatelů. Zápis do seznamu bude obsahovat více povinných informací, než je tomu dosud, stále však bude veden pod Ministerstvem spravedlnosti. Nově budou muset být tlumočníci pojištěni pro případ způsobení újmy výkonem tlumočnické činnosti a bude možné také přizvat osobu, která jednorázově vykoná tlumočnický úkon.³² Tlumočníci a překladatelé, kteří získali oprávnění vykonávat tlumočnickou činnost podle zákona č. 36/1967 Sb., budou zapsáni jako tlumočníci a překladatelé do seznamu tlumočnicků a překladatelů i podle nového zákona.³³

²⁷ Zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnicích a soudních překladatelích. Platnost zákon nabyl 20.12.2019, účinnost zákona nastane k 1.1.2021.

²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnicích a soudních překladatelích.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Celkem se v zákoně vyskytuje 45 paragrafů, věnujících se pouze tlumočnictví a překladatelství.

³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnicích a soudních překladatelích. Ke změně zákona č. 36/1967 Sb., navíc došlo pouze čtyřikrát za více než padesát let.

³² Dříve nazváno jako příležitostní znalci/tlumočníci – viz § 24 zákona o znalcích a tlumočnicích.

³³ § 44 odst. 1 zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnicích a soudních překladatelích.

2 Právo na tlumočnicka zakotvené v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv

Právo na tlumočnicka je v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, zkráceně Evropská úmluva o lidských právech,³⁴ (dále jen Úmluva) obsaženo v čl. 6 a spadá do práva na spravedlivý proces.³⁵ V rámci Úmluvy se zde mluví o právu odsouzeného z trestného činu, který má jmenovitě vyčleněná minimální práva – jedním z nich je právo na bezplatnou pomoc tlumočnicka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví, a je uvedeno pod odst. 3 písm. e). Právo na tlumočnicka se v tomto případě uplatní v řízení před soudem, nicméně úprava Úmluvy se vztahuje také na postup při zatčení a obvinění osob, které nerozumí jazyku, ve kterém se zatčení nebo obvinění činí³⁶ a podle čl. 6 odst. 3. písm. a) je pravidlo obsažené v předchozím ustanovení doplněno o zdůraznění nutnosti podrobného seznámení se obviněného s povahou a důvodem obvinění.

2.1 Úmluva a správní řízení

Z výše uvedených dvou článků vyplývá, že se právo na tlumočnicka v interpretaci Úmluvy vztahuje pouze na soudní řízení. Otázkou aplikovatelnosti na správní řízení, tedy hlavní oblast mého zájmu, se zabývá mimo jiné i Jana Filipová v článku Řízení ve věcech cizinců a právo na spravedlivý proces: ³⁷ „[S]právní orgán není ani soudem ani orgánem, který by byl nestranný a nezávislý, proto daný článek není na řízení před správními orgány obecně aplikovatelný. Není však ani zcela vyloučen, neboť judikatura Evropského soudu pro lidská práva rozumí pod trestním obviněním i správně trestní obvinění.“³⁸ Přelomovým rozhodnutím zde bylo řízení před Evropským soudem pro lidská práva Öztürk proti Německu,³⁹ kterému se podrobněji věnuji v další podkapitole. Filipová dále uvádí, že ani Rada Evropy na oblast správního řízení

³⁴ Sdělení č. 209/1992 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících ve znění Sdělení č. 41/1996 Sb. Úmluva je lidskoprávní mezinárodní smlouva sjednaná v rámci Rady Evropy, není tedy přímým pramenem unijního práva.

³⁵ Kromě práva na bezplatnou pomoc tlumočnicka spadá pod čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv také právo na spravedlivé, veřejné a v přiměřeně lhůtě konané projednání záležitostí nezávislým a nestranným soudem. Dále článek uvádí princip presumpce nevinny, právo na obhajobu.

³⁶ Obsaženo v čl. 5 odst. 2 Úmluvy: Každý, kdo je zatčen, musí být seznámen neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, s důvody svého zatčení a s každým obviněním proti němu. Právo seznámit se s důvodem zatčení se řadí do práva na svobodu a osobní bezpečnost.

³⁷ FILIPOVÁ, Jana. Řízení ve věcech cizinců a právo na spravedlivý proces. In *Dny práva 2011 – Days of Law 2011, Právo na spravedlivý proces* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 63 – 79. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/>

³⁸ Zde Filipová uvádí jako příklad správní řízení o přestupku nebo o jiném správním deliktu.

³⁹ Rozsudek ESLP ze dne 21. února 1984 ve věci Öztürk proti Německu, č. 8544/79.

nezapomíná a skrze rezoluce⁴⁰ a doporučení formuje principy, kterých by se měl správní orgán držet.

2.1.1 Rozhodnutí ve věci Öztürk proti Německu

Jak již bylo zmíněno v úvodu práce, mezinárodní smlouvy, ústavní zákony i zákony se převážně věnují právu na tlumočnicka v trestním řízení, možnost použití těchto právních předpisů na řízení správní je potřeba odvozovat z judikatury či literatury. Na evropské úrovni bylo podstatné rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva z první poloviny osmdesátých let. Evropský soud pro lidská práva měl rozhodnout, zda pan Öztürk, turecký přistěhovalec žijící v Německé spolkové republice, měl právo na bezplatnou pomoc tlumočnicka v řízení, které proti němu bylo vedeno za spáchání dopravní nehody. Öztürk roku 1987 narazil svým automobilem do zaparkovaného auta. Přivolaná policie jej v turečtině poučila, že má právo kontaktovat svého právníka i překladatele, což udělal a věc se dostala k řešení správnímu orgánu.⁴¹ Rozhodnutím mu byla uložena pokuta a současně také nutnost uhradit poplatky a náklady řízení. Proti tomu Öztürk podal stížnost a věc se měla dostat před Obvodní soud v Heilbronnu. Konalo se veřejné zasedání, po kterém Öztürk svou stížnost stáhl. Soud mu však stanovil povinnost zaplatit soudní náklady a také odměnu tlumočnickovi, který byl při řízení přítomen. Öztürk se proti rozhodnutí o hrazení nákladů tlumočnicka odvolal a opíral se o článek 6 Úmluvy. Podle německé vlády však nebylo možné tento článek na daný případ aplikovat, protože se nejednalo o trestný čin⁴² a pan Öztürk nebyl obviněn z trestného činu, ale ze správního deliktu.⁴³ A takové delikty bylo, podle německých soudů, nutné rozlišovat nejen podle postupů určených k jejich stíhání a potrestání, ale také podle právní charakteristiky a vyvolanými následky. Pan Öztürk se tak obrátil na Evropský soud pro lidská práva, který měl rozhodnout, zda k porušení jeho práva na bezplatnou pomoc tlumočnicka došlo, jestli se na něj článek 6 odst. 3 písm. e) vztahuje, či nikoliv, potažmo zda je jej možné aplikovat na správní řízení stejně, jako na řízení soudní.

⁴⁰ Viz Doporučení CM/Rec (2007)7 Výboru ministrů členským zemím ze dne 20. 6. 2007, o dobré veřejné správě/good governance. Rezoluce Výboru ministrů RE (77) 31 z 28. září 1977 o ochraně jednotlivce ve vztahu ke správním aktům.

⁴¹ Německo vyňalo některé drobné trestné činy z oblasti trestního práva, došlo tak k jejich dekriminálnímu. Ve snaze odlehčit soudu a převést jeho agendu na správní úřady, se tak i případ Öztürka podřadil pod správní delikt, za který bylo možné uložit pokutu, kterou však legislativa nepovažovala za trestnou sankci.

⁴² Česká právní úprava charakterizuje trestný čin jako protiprávní čin, který trestní zákon za trestný čin označuje a který vykazuje znaky uvedené v zákoně, navíc je potřeba úmyslného zavinění. Viz §13 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁴³ Správní delikty mohou být přestupky, disciplinární nebo kárné delikty. Přestupek je definován zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, jako společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem. Nejedná se však o trestný čin.

Evropský soud pro lidská práva rozhodl v prospěch pana Öztürka a shledal, že došlo k porušení jeho zaručeného práva na bezplatnou pomoc tlumočnicka. Vycházel převážně z rozhodnutí Engel a další proti Nizozemsku.⁴⁴ Aplikoval tak zde tři Engelova kritéria pro určení, zda se daná věc dá podřadit pod čl. 6 Úmluvy. Jak již bylo zmíněno výše, čl. 6 Úmluvy se dá použít v trestní a civilní oblasti. Tuto oblast však nelze interpretovat pouze z pohledu vnitrostátního práva, protože v trestní oblasti se mohou objevit i případy, které vnitrostátní právo za trestní nepovažuje.⁴⁵ Prvním kritériem je kvalifikace deliktu ve vnitrostátním právu. V případě, že ve vnitrostátním právu určitou věc nepovažujeme za trestní, automaticky to neznamena, že tak činí i Úmluva a je potřeba přistoupit k dalšímu kritériu, a tím je povaha deliktu. Zde se řeší, zda je vnitrostátní úprava zaměřená proti všem nebo jen proti určité skupině a zda je stanovená sankce spíše preventivně-represivní či reparační. Úmluvu pak lze aplikovat, pokud jde o obecnou úpravu a sankce je preventivně-represivní. Poslední kritérium se zabývá druhem a stupněm závažnosti sankce.⁴⁶ Pokud je sankce závažná, jedná se podle Úmluvy o trestní věc a čl. 6 je možné aplikovat.⁴⁷ V případě Öztürka se sice jednalo o preventivně-represivní sankci, ale neměla závažnou povahu. Kdyby však bylo pouze na libovůli jednotlivých členských států, které by mohly jako Německo rozhodovat o dekriminálníci některých deliktů a klasifikovat je pouze jako správní, tedy vyloučeny z působnosti čl. 6 Úmluvy, tak by taková interpretace mohla popírat cíl a účel Úmluvy.⁴⁸ V publikaci Základní práva se uvádí, že ESLP došel k závěru, že se čl. 6 Úmluvy může použít v oblasti silničních dopravních přestupků, při ukládání pokut za přestupky proti občanskému soužití, v oblasti sociálního zabezpečení, případně v kárném řízení nebo v řízení před kasačním nebo Ústavním soudem.⁴⁹

2.1.2 Aplikace Úmluvy v českém prostředí

Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 27. 10. 2004 uvedl, že „*také trestání za správní delikty musí podléhat stejnému režimu jako trestání za trestné činy a v tomto smyslu je třeba vykládat všechny záruky, které se podle vnitrostátního práva poskytují obviněnému z trestného činu*“.⁵⁰ Vyslovil tak názor, že není podstatné, zda dané deliktní jednání je v zákoně

⁴⁴ Rozhodnutí Engel a další proti Nizozemsku, rozsudek pléna Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. června 1976, č. 5100/71.

⁴⁵ BARTOŇ, M. a kolektiv: *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 513.

⁴⁶ Podrobněji k Engelovým kritériím a aplikaci i na dekriminálníci případy viz KIDD, C. J. F. Disciplinary Proceedings and the Right to a Fair Criminal Trial under the European Convention on Human Rights. *The International and Comparative Law Quarterly*, roč. 36, č. 4, s. 858-861.

⁴⁷ BARTOŇ: *Základní práva*..., s. 514.

⁴⁸ Rozsudek ESLP ze dne 21. února 1984 ve věci Öztürk proti Německu, stížnost č. 8544/79.

⁴⁹ BARTOŇ: *Základní práva*..., s. 515-516.

⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. října 2004, sp. zn. 6 A 126/2002.

označeno za trestný čin či správní delikt, obviněný by měl v obou případech získat stejné podmínky pro svou obhajobu. Navazuje tak na výše zmíněné rozhodnutí ESLP Engel a další proti Nizozemsku, kde byl tento názor poprvé formulován na unijní úrovni.

Čl. 6 Úmluvy zahrnuje právo na spravedlivý proces obviněného z trestného činu, Nejvyšší správní soud však podotýká, že trestný čin může být „*chápan jako termín zahrnující crimes, délits, i contraventions, tedy slovy české právní terminologie trestné činy i správní delikty.*“⁵¹

Podstatný důkaz možnosti aplikace Úmluvy na správní řízení poskytuje také rozsudek Nejvyššího správního soudu z roku 2014. „*Dle čl. 6 odst. 3 písm. a) a e) Úmluvy má každý obviněný z trestného činu (jakož i z přestupku) právo, aby byl neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, seznámen s povahou a důvody obvinění a na bezplatnou pomoc tlumočnicka. Způsob realizace těchto práv je upraven postupy stanovenými právními předpisy; z Úmluvy přímo požadavek, aby povinnost zajistit tlumočnicka byla založena správnímu orgánu, nevyplývá, nýbrž lze vyvozovat toliko, že vyvstane-li potřeba tlumočnicka, pak tato služba bude poskytnuta bezplatně (náklady na její poskytnutí nepůjdou za účastníkem takového řízení, ale za státem). Důvodem je zde obecný princip rovnosti před zákonem, zákaz diskriminace osob neznalých jazyka, v němž se řízení vede.*“⁵² Obecnému principu rovnosti před zákonem, a tedy i zákazu diskriminace se Úmluva věnuje ještě v článku 14 a v Dodatkovém protokolu č. 12. Práva a svobody zaručené Úmluvou musí být vynutitelné bez ohledu na pohlaví, rasu, barvu pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.⁵³ Výslovný zákaz diskriminace se tedy dá vztáhnout na právo na tlumočnicka v případě, že obviněný nezná jazyk, ve kterém se řízení koná, protože se tak jedná o jeho zásadní právo na spravedlivý proces a dodržení zásady rovnosti před zákonem. „*Dostát povinnosti plynoucí ze zásady rovnosti účastníků řízení znamená, že v rámci soudního řízení musí být účastníkům řízení garantována možnost uplatnit svá tvrzení takovým způsobem, aby žádná procesní strana nebyla podstatně znevýhodněna z hlediska vlastního posouzení obecného soudu v rámci řízení. Obdobným způsobem je tento princip interpretován i v ustálené judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, který za součást práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy považuje zásadu rovnosti zbraní.*“⁵⁴ Tuto „rovnost zbraní“ ESLP vykládá jako požadavek, aby každá strana ze stran řízení mohla obhajovat svou věc za podmínek, které ji z pohledu řízení jako celku podstatným

⁵¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. června 2008, čj. 2 As 9/2008-77.

⁵² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. října 2014, čj. 6 As 149/2014-21.

⁵³ Sdělení č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí ve znění Sdělení č. 41/1996 Sb.

⁵⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. dubna 2014, sp. zn. I.ÚS 1610/13.

způsobem neznevýhodňuje vzhledem k protistraně.⁵⁵ Neznalost jazyka by neměla být na překážku dosažení spravedlivého řízení jak před soudem, tak před správním orgánem a obviněný by měl mít právo se hájit dostupnými prostředky, do kterých se právo na bezplatnou pomoc tlumočnicka jistě řadí. Na druhou stranu to však neznamená, že by obviněný měl využívat tohoto práva bezmezně nebo dokonce přímo zneužívat a prodlužovat tak správní, soudní řízení a plýtvat finančními prostředky státu.

2.2 Limity Úmluvy – rozdíl mezi tlumočnickem a překladatelem

Evropský soud pro lidská práva sice rozšířil možnost aplikace článku 6 na správně-trestní případy, a judikatura vnitrostátních soudů poté i na obecné správní řízení, ale přesto je jeho využívání a používání limitováno. Právo na bezplatného tlumočnicka zaručené Úmluvou napomáhá naplnění zásady rovnosti, spravedlivosti a zásady rovnosti zbraní a „bylo by porušením principů spravedlivého řízení, pokud by cizinec byl znevýhodněn, či dokonce vyloučen z možnosti řádného uplatňování a chránění svých práv jen proto, že na dostatečné úrovni neovládá úřední (jediný) jazyk.“⁵⁶ Nelze však toto právo zneužívat. V rozhodnutí Husain proti Itálii se řešil případ, kdy si muž jemenské národnosti stěžoval na postup v řízení, kdy se mu pouze ústním tlumočením z italštiny do arabštiny dostalo poučení o povaze obvinění. ESLP v rozhodnutí uznal potřebu překladatele pro uskutečnění spravedlivého procesu, nicméně odst. 3 písm. e) Úmluvy nelze vykládat až do extenze písemného překladu všech písemných důkazů a oficiálních dokumentů.⁵⁷ „Podstatné je, že čl. 6 odst. 3 písm. e) Úmluvy hovoří o tlumočnickovi, nikoliv o překladateli. Z toho vyplývá, že ústní tlumočení by mělo v zásadě splňovat požadavky tohoto ustanovení (...) poskytnutá pomoc tlumočnicka by měla obviněnému umožnit seznámit se s danou věcí a hájit se.“⁵⁸ Důležité je tedy rozlišovat mezi překladatelem a tlumočnickem.⁵⁹ Kdy překlad znamená převod písemného textu z jednoho jazyka do druhého a tlumočení nenacvičený převod ústní zprávy do jiného jazyka.⁶⁰

⁵⁵ Rozsudek Nideröst-Huber proti Švýcarsku ze dne 18. února 1997, č. 18990/91.

⁵⁶ FILIPOVÁ: *Řízení ve věcech...*, s. 71.

⁵⁷ Rozsudek Husain proti Itálii ze dne 24. února 2005, č. 18913/03.

⁵⁸ Rozsudek Vizgirda proti Slovinsku ze dne 28. srpna 2018, č. 59868/08.

⁵⁹ Ústní překlad z jednoho jazyka do druhého. Jako hlavní formy tlumočení uvádí translatoložka Čeňková konsekutivní tlumočení, kdy tlumočnick nepřerušuje řečníka, a simultánní tlumočení, kde dochází k tomu, že tlumočnick hovoří ve stejnou dobu jako řečník a tlumočí tak řeč s krátkou pomlkou od pronesení řečníkem. Viz ČEŇKOVÁ: *Teorie a didaktika tlumočení...*, s. 10-11.

⁶⁰ BENMAMAN, Virginia. Legal Interpreting: An Emerging Profession. *The Modern Language Journal*, 1992, roč. 74, č. 4, s. 445-454.

3 Listina základních práv a svobod a právo na tlumočnicka

„Kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočnicka.“ Čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod⁶¹ (dále jen Listina) spadá do hlavy páté, tedy do práva na soudní a jinou právní ochranu. Podle obsahové klasifikace základních práv se řadí do práv procesních, které garantují ochranu jedince před porušením jeho základních práv na ústavní úrovni.⁶² Přestože není v Listině výslovně uvedeno, že se jedná o právo na spravedlivý proces, porovnáním s čl. 6 Úmluvy, který se výslovně nazývá „právo na spravedlivý proces“, se dají najít značné podobnosti. Navíc v „*judikatuře se pod pojmem spravedlivý soudní proces rozumí množina ústavních garancí, představující ve svém souhrnu procesní práva a principy, které jsou upraveny v ustanoveních hlavy páté Listiny.*“⁶³ Listina se spravedlivého procesu dotýká podstatně více než Ústava ČR, která však zahrnuje základní zásadu spravedlivého procesu, a to princip rovnosti účastníků řízení před soudy⁶⁴ s možností rozšíření na řízení před jinými orgány veřejné správy.

Do hlavy páté Listiny spadá pět článků konkretizujících problematiku spravedlivého procesu, a jak uvádí Jana Odehnalová a Pavel Švigár, nesmí se zapomenout ani na mezinárodní smlouvy, tedy i na Úmluvu upravující právo na spravedlivý proces, a zahrnout ji do ústavního pořádku ČR.⁶⁵ Listina tak nejenže zajišťuje přístup k soudní či jiné ochraně, ale přímo garantuje její zajištění. Navíc Ústavní soud rozšířil chápání práva na spravedlivý proces na princip nezávislosti, presumpci nevinny, rovnost zbraní a také na hlavní problematiku mé práce, tedy na právo na tlumočnicka.⁶⁶

Čl. 37 odst. 4 Listiny se výslovně zmiňuje pouze o osobním rozsahu tedy o každém, kdo neovládá jazyk, jímž se vede jednání, neuvádí však, zda se vztahuje pouze na řízení trestní nebo i na řízení vedené jiným orgánem veřejné správy. Odvozením z druhého odstavce čl. 37 Listiny, vztahujícího se na právní pomoc nejen před soudy, ale i před jinými státními orgány či orgány veřejné správy, se však lze práva na spravedlivý proces, tedy i práva na tlumočnicka „*do určité*

⁶¹ Usnesení č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

⁶² Další kategorie základních práv jsou: osobní práva a svobody; politická práva a svobody; hospodářská, sociální a kulturní práva.

⁶³ BARTOŇ: *Základní práva...*, s. 512.

⁶⁴ Čl. 96 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

⁶⁵ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01. Kde Ústavní soud rozšiřuje výklad čl. 112 odst. 1 Ústavy ohledně ústavního pořádku i o ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách.

⁶⁶ ODEHNALOVÁ, Jana. Obecná charakteristika práva na spravedlivý proces. In KLÍMA, Pavel, ODEHNALOVÁ, Jana (eds.). *Právo na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech*. Praha: Metropolitan University Prague Press, Wolters Kluwer ČR, a. s., 2018, s 5–15.

*míry (...) dovolávat dle povahy věci i před orgány veřejné správy, neboť i zde by měla základní procesní pravidla vést ke spravedlnosti i kvalitě správního řízení a rozhodnutí“.*⁶⁷ Podobně se k možnosti rozšíření procesních práv na spravedlivé správní řízení vyjadřuje Petr Svoboda: „*[J]e nerozhodné, zda se vztahuje jen na řízení před soudy, nebo před všemi orgány veřejné moci“.*⁶⁸ Ústavní soud konstatoval ve svém nálezu III.ÚS 139/98, že jednou z funkcí Ústavy a Listiny je její „*prozařování*“ právním řádem a je „*nezbytností státních orgánů, resp. orgánů veřejné moci interpretovat a aplikovat právo pohledem ochrany základních práv a svobod“.*⁶⁹ Z toho důvodu lze čl. 37 odst. 4 vztáhnout i na správní řízení a pokládat právo na tlumočníka za jeden z principů práva na spravedlivé soudní i správní řízení.

3.1 Právo na tlumočníka při ústním jednání

Zajištění a realizace práva na tlumočníka je součástí práva na spravedlivý proces. V případě neumožnění takového práva by se jednalo o porušení principu rovnosti účastníků, rovnosti zbraní i možnosti každého z účastníků na obhajobu svých zájmů. Kdyby došlo z důvodu jazykové bariéry k nepochopení, nesrozumitelnosti jedné strany, v našem případě účastníka řízení, znevýhodňovalo by jej to a neměl by například možnost se účinně bránit před zásahem vrchnostenského orgánu. Z čl. 37 odst. 4 Listiny vyplývá, že kdo prohlásí, že český jazyk neovládá, „*(...) nastupuje povinnost orgánů činných v trestním (a i v jiném) řízení zajistit přítomnost a činnost tlumočníka toho jazyka, o němž dotyčná osoba prohlásí, že je buď jeho mateřským jazykem nebo že jej ovládá“.*⁷⁰ Z jazykového výkladu čl. 37 odst. 4 Listiny však vyplývá, že se právo na tlumočníka vztahuje pouze na jednání, přesněji řečeno na ústní jednání a povinnost překladu rozhodnutí, písemností soudu či jiného státního orgánu zde nevyplývá.⁷¹ Ústavní soud však nevyklučuje možnost, aby zákonná úprava poskytla vyšší standard, nicméně výkladem Listiny se právo na tlumočníka vztahuje pouze na ústní jednání, tedy na fázi řízení, kde dochází k bezprostřední interakci s účastníky i s dalšími osobami, např. svědky nebo tlumočníky a kde dochází také k dokazování. „*Toto právo se netýká jen osob neznalých českého jazyka, ale i osob hluchoněmých a hluchoslepých.*“⁷² To samé platí také v případě práva příslušníků národnostních menšin.⁷³

⁶⁷ ODEHNALOVÁ, Jana. Právo na spravedlivý proces ve správním řízení. In KLÍMA, Pavel, ODEHNALOVÁ, Jana (eds.). *Právo na spravedlivý proces...*, s. 128.

⁶⁸ SVOBODA, Petr. Ústavní základy správního řízení v České republice: právo na spravedlivý proces a české správní řízení. Praha: Linde, 2007, s. 110.

⁶⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 24. září 1998, sp. zn. III.ÚS 139/98.

⁷⁰ KLÍMA, Karel, a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 1355.

⁷¹ Stanovisko Ústavního soudu ze dne 25. říjen 2005, sp. zn. Pl. ÚS - st. 20/05.

⁷² KLÍMA: *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 1355.

⁷³ Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů.

3.2 Právo na tlumočníka dle výkladu Ústavního soudu

Právo na tlumočníka jako součást práva na spravedlivý proces se vyskytuje například v řízení o udělení mezinárodní ochrany, což je v současné době důležité veřejné téma, ke kterému se však Ústavní soud vyjádřil již dříve.

3.2.1 Limitace práva na tlumočníka z pohledu Ústavního soudu

Již výše zmiňované stanovisko Ústavního soudu Pl. ÚS - st. 20/05 se tomuto problému věnuje a vyslovuje základní tezi že „základní právo účastníka řízení na pomoc tlumočníka ve smyslu čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod nelze rozšiřovat pomocí interpretace, resp. konkretizace čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod jako obecného ustanovení o spravedlivém řízení. Základní právo garantované čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod nedopadá na písemný styk soudu s účastníky řízení a naopak.“⁷⁴ Ústavní soud se zde zabýval stížností proti rozhodnutí, kdy stěžovateli nebyl udělen azyl a tak namítal porušení rovnosti zbraní a práva na spravedlivý proces tím, že mu rozhodnutí nebylo doručeno v jeho mateřském jazyce. Ve stanovisku se plénum Ústavního soudu několikrát odkazuje nejen na Listinu, ale také na Ústavu a rozvíjí myšlenku možnosti rozšíření aplikace čl. 6 odst. 3 písm. e) Úmluvy na jiné než trestní řízení⁷⁵ a vyzdvihuje se širší garance práva na tlumočníka upravené čl. 37 odst. 4 Listiny na „jednání“ nelimitující se pouze trestním řízením.

3.2.2 Odmítnutí správní žaloby z důvodu neodstranění vad

V předchozím stanovisku se Ústavní soud odkazuje také na nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 186/05,⁷⁶ který se věnuje podobné problematice zamítnuté žádosti o udělení azylu. Zde se stěžovatel domáhá zrušení rozhodnutí Ministerstva vnitra, odboru azylové a migrační politiky, kterým došlo k zamítnutí jeho žádosti. Dále se domáhá zrušení usnesení Krajského soudu v Ostravě i zamítnuté kasační stížnosti Nejvyšším správním soudem. Namítá, že správním i soudním řízením došlo ke zkrácení jeho práv tím, že mu nebyl ustanoven tlumočník ani opatrovník, protože neovládá český jazyk, kterým se jednání vede. Avšak podle spisu vedeného Ministerstvem vnitra požádal stěžovatel o udělení azylu v ruském jazyce, pohovoru se účastnila i tlumočnice a rozhodnutí bylo stěžovateli přeloženo do ruštiny. V prvním namítaném kroku tedy došlo k naplnění čl. 37 odst. 4 Listiny a stížnost proti rozhodnutí správního orgánu byla neopodstatněná. Další námitka proti rozhodnutí ve správním soudnictví jsou však důležitější a rozvíjí právo na tlumočníka před správním orgánem a kontinuitu tohoto

⁷⁴ Stanovisko Ústavního soudu ze dne 25. říjen 2005, sp. zn. Pl. ÚS - st. 20/05.

⁷⁵ Více k tomuto tématu a možnosti rozšíření na správní řízení viz kapitola 1.

⁷⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 8. srpna 2005, sp. zn. II. ÚS 186/05.

práva ve správním soudnictví. Krajský soud usnesením žalobu proti rozhodnutí Ministerstva vnitra odmítl z důvodu, že stěžovatel do určité doby neodstranil vady žaloby, a na výzvu soudu k odstranění vad nereagoval. Stěžovatel posílal žalobu v českém jazyce a v českém jazyce mu také přišlo poučení. „*Stěžovatel základní právo podle čl. 37 odst. 4 Listiny neuplatnil, neboť žalobu podal v českém jazyce, jak správně uvádí Nejvyšší správní soud, a na výzvu k odstranění vad nereagoval. Proto zcela zjevně nemohlo dojít k porušení čl. 37 odst. 4 Listiny v jeho doslovném znění.*“⁷⁷ Podle Ústavního soudu je však potřeba pohlížet na případ i z hlediska dalších ustanovení ohledně práva na spravedlivý proces. Podle § 64 soudního řádu správního⁷⁸ je v případě, že se ve správním řádu soudním nestanoví jinak, použit přiměřeně občanský soudní řád.⁷⁹ § 18 OSŘ říká, že soud musí účastníkovi, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, ustanovit tlumočníka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo. „*Pokud má ještě před vydáním usnesení k odstranění vad žaloby soud k dispozici spis správního orgánu, ze kterého zcela jasně vyplývá, že účastník řízení nezná český jazyk, a správní řízení bylo z tohoto důvodu vedeno v jiném jazyce a byl ustanoven tlumočník, musí na to soud reagovat.*“⁸⁰ Nedodržením by mohlo dojít k zásahu do rovnosti účastníků. Opačný názor na skutkově podobnou situaci měl IV. Senát Ústavního soudu v případě usnesení IV. ÚS 189/05, kdy stížnost byla odmítnuta jako zjevně neopodstatněná.⁸¹

⁷⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 8. srpna 2005, sp. zn. II. ÚS 186/05.

⁷⁸ Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů. Dále jen SŘS.

⁷⁹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Dále jen OSŘ.

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 8. srpna 2005, sp. zn. II. ÚS 186/05.

⁸¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. července 2005, sp. zn. IV. ÚS 189/05.

4 Právo na tlumočnicka ve správním řádu

V dalších podkapitolách podrobněji rozeberu právní úpravu tlumočnickví zachycenou ve správním řádu. Nejprve určením jednacího jazyka a možné výjimce, poté právem na tlumočnicka při jednání, právem příslušníků národnostních menšin a osobám zrakově či sluchově postiženým.

4.1 Jednací jazyk a překlad písemností

Úpravě jednacího jazyka a tlumočnickví se správní řád věnuje hlavně v § 16,⁸² kde zákonodárce v prvním odstavci určuje, že se řízení vede a písemnosti se vyhotovují v českém jazyce, připouští zde však možnost jednání a předkládání písemností v jazyce slovenském. „*Ustanovení 16 odst. 1 věta druhá není určeno pro slovensky mluvící úřední osoby, pro správní orgán je podle věty první stanovena jako jednací jazyk čeština.*“⁸³ Možnost předkládání písemností ve slovenském jazyce však není možné z účastníka řízení rozšiřovat na další osoby, jako je například svědek.⁸⁴

„*Písemnosti vyhotovené v cizím jazyce musí účastník řízení předložit v originálním znění a současně v úředně ověřeném překladu do jazyka českého,*“⁸⁵ správní orgán však může rozhodnout, že ověřený překlad není pro řízení potřebný. „*Úředně ověřeným překladem se rozumí překlad pořízený ve smyslu zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnicích, tzn. překlad opatřený otiskem pečeti podle § 13 tohoto zákona,*“⁸⁶ součástí je také vlastnoruční podpis tlumočnicka. Neopatření překladu úřední pečeti s malým státním znakem, s uvedeným jménem tlumočnicka, jeho tlumočnické funkce a také překládaného jazyka, by znamenalo vadu řízení a mohlo by vyústit v odpovědnost tlumočnicka za škodu.⁸⁷

Nejvyšší správní soud se k přeložení důkazní listiny v cizím jazyce bez oficiálního překladu do českého jazyka vyjádřil ve svém rozsudku z roku 2011: „*[S]amotná skutečnost, že stěžejní důkazní prostředek není ve spisu obsažen v českém jazyce, představuje podstatné porušení ustanovení o řízení před správním orgánem, které mohlo mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé [§ 76 odst. 1 písm. c) s. ř. s.]. To platí tím spíše za situace, kdy si*

⁸² Dále se správní řád věnuje tlumočnickům v případě možnosti vyloučení pro podjatost, kdy by tlumočnick mohl mít takový zájem na výsledku řízení, že by to znamenalo ovlivňování výsledků řízení (§ 14 SŘ) a dále také v případě stanovení nákladů na řízení paušální částkou (§ 79 SŘ).

⁸³ VEDRAL, Josef. *Správní řád: komentář*. Praha: Ivana Hexnerová – Bova Polygon, 2006, s. 145. Ovládnutí českého jazyka je mimo jiné také jedním ze základních požadavků pro dostatečnou kvalifikaci uchazečů o pozici ve veřejné správě.

⁸⁴ KLIKOVÁ, Alena. In KLIKOVÁ, Alena a kol. *Správní řád*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 136–137.

⁸⁵ § 16 odst.1 SŘ.

⁸⁶ VEDRAL: *Správní řád: komentář*..., s. 145.

⁸⁷ DÖRFL: *Zákon o znalcích*..., s. 94.

*účastníci správního řízení již v průběhu správního řízení předmětnou listinu překládali každý jinak a určitým pasážím tohoto dokumentu přiřkládali diametrálně odlišný význam“.*⁸⁸

Nejvyšší správní soud však dále uvádí, že „pokud účastník řízení předloží listinu pouze v originálním znění, neznamená to, že správní orgán tyto listiny může zcela pominout. Podle Nejvyššího správního soudu je v takovém případě na místě účastníka řízení podle § 45 odst. 2 správního řádu vyzvat k odstranění tohoto nedostatku, tj. předložení úředního překladu. Pokud by účastník řízení na tuto výzvu nereagoval, pak bude na místě, aby správní orgán pořídil překlad sám, přičemž náklady s tím souvisejících může uložit k úhradě účastníku řízení“.⁸⁹

Role tlumočnicka, respektive, dle výše vymezené terminologie překladatele, tedy převodce písemného textu z jednoho jazyka do druhého, je ve správním řízení podstatný již kvůli procesní zásadě písemnosti, pokud zákon nestanoví jinak nebo pokud to nevyklučuje povaha věci, kterou uvádí sám správní řád v §15 odst. 1 větě první. Pokud je to pro uplatnění práv účastníků řízení nezbytné, lze tuto zásadu „modifikovat zásadou ústnosti“,⁹⁰ tedy v případech, kdy správní orgán nařídí ústní jednání. Správní řád se terminologie nastíněné výše drží a snaží se rozlišovat mezi funkcí tlumočnicka a činností překladu písemností z jednoho jazyka do druhého. To však nevyklučuje možnost, a ani to neznamená, že by nemohl splynout tlumočnick s překladatelem v jednu osobu.

4.2 Správní řád v kolizi s jinými právními předpisy

Odstavec třetí § 16 správního řádu uvádí, že „každý, kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočnicka zapsaného v seznamu tlumočnicků, kterého si obstará na své náklady. V řízení o žádosti si žadatel, který není občanem České republiky, obstará tlumočnicka na své náklady sám, nestanoví-li zákon jinak“.⁹¹ Jazykovým výkladem hned prvního slova „každý“ a následně „žadatel, který není občanem České republiky“ se dostáváme do vymezení pozice účastníka řízení s ohledem na jeho občanství. Občanská práva jsou asociována se státoobčanským statutem, nelze je terminologicky zaměňovat se slovem „každý“. Avšak v závislosti na angažovanosti České republiky v řadě mezinárodních smluv a také členství v Evropské unii, práva jednotlivých občanů se smazávají a „řada nároků je přiznávána podústavními předpisy či předpisy práva EU i cizincům“.⁹²

⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. září 2011, čj. 4 As 12/2011 – 100.

⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. srpna 2019, čj. 4 Azs 286/2019 – 33.

⁹⁰ SKULOVÁ, Soňa. In SKULOVÁ, Soňa a kol. *Správní právo procesní*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 68.

⁹¹ § 16 odst. 3 SŘ.

⁹² BARTOŇ: *Základní práva...*, s. 28.

4.2.1 Subsidiarita správního řádu v případě řízení podle zákona o azylu

V případě jazykového výkladu ustanovení § 16 odst. 3 SŘ, obsažené slovo v první větě „každý“, tedy občan i cizinec, by měl mít právo na tlumočníka, kterého si však opatří na své náklady sám. V porovnání s druhou větou stejného odstavce, která říká, že cizinec v řízení o žádost si může obstarat tlumočníka na své náklady, nestanoví-li zákon jinak. Správní řád je používán jen subsidiárně, tudíž, jestli jiný, speciální zákon upravuje problematiku jinak, má přednost právě speciální úprava. Příkladem může být zákon o azylu.⁹³ Dle § 22 odst. 2 zákona o azylu ministerstvo účastníkům řízení ve věci mezinárodní ochrany poskytne bezplatně tlumočníka na úkony, ke kterým byl ministerstvem předvolán nebo vyzván. V případě, že by si účastník řízení chtěl přizvat tlumočníka podle své volby, náklady jdou za ním. Zákonodárce tak ve správním řádu v zásadě přiznává cizincům v řízení o žádosti větší práva než v řízení o žádosti občanům ČR. Avšak jak píše Filipová: „[Ř]ízení o udělení mezinárodní ochrany je založeno na humanitárním principu a mezinárodních závazcích České republiky. Proto je zcela legitimní, pokud je žadatelům poskytován vyšší standart ochrany nežli v případě jiných (i cizineckých) řízeních.“⁹⁴ Ohledně bezplatného tlumočení v případě řízení ex offio se věnuji v následující části.

4.2.2 Bezplatnost tlumočníka v řízení z moci úřední

Ustanovení § 16 odst. 3 správního řádu sice obsahuje právo na tlumočníka, ale osoba, která nerozumí úřednímu jazyku správního orgánu, si musí podle správního řádu opatřit tlumočníka na své náklady, tedy nedojde k hrazení ze strany správního orgánu. Zde se ustanovení správního řádu dostává do střetu jednak s Listinou základních práv a svobod a také s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, upravujícími právo na pomoc tlumočníka. Pro otázku hrazení nákladů je podstatná druhá právní úprava, tedy úprava v Evropské úmluvě, přesněji čl. 6 odst. 3 písm. e), která říká, že každý, kdo je obviněn z trestného činu, má právo na bezplatnou pomoc tlumočníka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví. Úmluva, na rozdíl od správního řádu, zakotvuje bezplatnou pomoc tlumočníka. Jak již bylo naznačeno výše, přestože se ustanovení Úmluvy vztahuje na právo obviněného z trestného činu, jsou dle „judikatury Evropského soudu pro lidská práva

⁹³ Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Dále jen zákon o azylu.

⁹⁴ FILIPOVÁ, Jana. Řízení ve věcech cizinců a právo na spravedlivý proces. In *Dny práva 2011 – Days of Law 2011, Právo na spravedlivý proces* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 63 – 79. Dostupné na <<http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/>>

ustanovení úmluvy aplikovatelná i na řízení o správních sankcích před správními orgány“.⁹⁵ Při použití aplikační přednosti vyhlášené, ratifikované mezinárodní smlouvy, ke které dal souhlas Parlament, je Úmluva součástí našeho právního řádu⁹⁶ a je tedy nutno dojít k závěru, že ustanovení ohledně bezplatnosti tlumočnicka se ve správním řízení o správním deliktu⁹⁷ použije i přes výslovný opak uvedený ve správním řádu. „Z toho tedy vyplývá, že část § 16 odst. 3 věty první obsahující slova kterého si obstará na své náklady je přinejmenším v řízení o správních deliktech, ale spíše ve všech řízeních zahajovaných z moci úřední, neaplikovatelná.“⁹⁸

Podobně se k ustanovení tlumočnicka při řízení z moci úřední a následné hrazení správním orgánem staví také tvůrci komentáře ke správnímu řádu Lukáš Potěšil a kol.: „[P]ro řízení zahajované z moci úřední je tato úprava (pozn. autora: úprava ve správním řádu) nepoužitelná“.⁹⁹ A stejný názor zastává i Josef Vedral a kolektiv autorů komentáře ke správnímu řádu.¹⁰⁰ K problematice se vyjádřil také Nejvyšší správní soud: „[V] případě řízení zahájených a vedených ex offio, což jsou typicky řízení, v nichž se má účastníkovi uložit nějaká povinnost (...), nemůže být účastník řízení, který nerozumí jazyku, jímž se jednání vede, za tuto neznalost ještě „trestán“ povinností obstarávat si na své náklady tlumočnicka s tím, že do doby, než tak učiní, nemůže svá procesní práva vykonávat“.¹⁰¹

4.3 Práva národnostních menšin

Nárok na bezplatnou pomoc tlumočnicka a překladatele mají dle § 16 odst. 4 správního řádu příslušníci národnostních menšin v případě, že správní orgán, před kterým příslušník národnostní menšiny činí podání nebo chce jednat v jazyce své národnostní menšiny, nemá úřední osobu znalou jazyka národnostní menšiny. Podmínkou uznání jazyka národnostní menšiny je, že menšina tradičně a dlouhodobě žije na území České republiky. Podrobnosti stanoví tzv. menšinový zákon¹⁰² a ten například v § 9 uvádí, že příslušníci národnostních menšin mají právo na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním styku a před soudy. Ve správním řádu ani v menšinovém zákoně se však okruh a přesná definice národnostních menšin

⁹⁵ JEMELKA, Luboš a kol. *Správní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 103. Více k aplikovatelnosti Úmluvy na správní řízení viz kapitola 2.

⁹⁶ Čl. 10 Ústavy.

⁹⁷ Zákon č. 250/2016 Sb., zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, se problematice tlumočnickví nevěnuje, subsidiárně se zde používá správní řád.

⁹⁸ JEMELKA: *Správní řád...*, s.103.

⁹⁹ POTĚŠIL, Lukáš a kol. *Správní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 102.

¹⁰⁰ VEDRAL: *Správní řád: komentář...*, s. 145 – 146.

¹⁰¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. června 2017, čj. 3 Azs 134/2017 – 17.

¹⁰² Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

nevyskytuje. Je potřeba se podívat na mezinárodní úroveň. Česká republika je smluvní stranou rámcové úmluvy Rady Evropy o ochraně národnostních menšin,¹⁰³ kde se zavazuje čl. 10 odst. 2 o zajištění podmínek užívání jazyka národnostních menšin v úředním styku.

Důležitější je však Evropská charta regionálních a menšinových jazyků,¹⁰⁴ (dále jen Charta) která má za cíl mimo jiné ochránit mizející historické regionální či menšinové jazyky v členských zemích Rady Evropy. Charta je rozdělena na pět částí a pro nás je podstatná část II. a III. V části druhé se věnuje cílům a zásadám, které se vztahují k uznání regionálních či menšinových jazyků, podpoře jejich rozvíjení i umožnění studia. Na každém státu pak je, aby si určil, jak tyto principy implementovat. „*Česká republika prohlásila, že za menšinové jazyky, jimiž se na jejím území hovoří a vůči kterým bude uplatňováno ustanovení části II. Charty, považuje slovenštinu, polštinu, němčinu a romštinu.*“¹⁰⁵ Část II. a uznání čtyř výše jmenovaných jazyků však nedopadá na úřední styk a oblast veřejného života a věnuje se tomu poté část III. Bylo na České republice, které jazyky bude považovat za vhodné ochrany vztahující se pod část III. Charty. Česká republika zvolila chránit jazyk národností menšiny slovenské na celém území ČR a polský jazyk na území Moravskoslezského kraje, přesněji v okresech Frýdek-Místek a Karviná. Avšak podle důvodové zprávy k zákonu o právech příslušníků národnostních menšin „*na území České republiky žijí tradičně a dlouhodobě příslušníci bulharské, chorvatské, maďarské, německé, polské, rakouské, romské, rusínské, ruské, řecké, slovenské a ukrajinské národnostní menšiny*“.¹⁰⁶

Při posouzení, zda se účastník řízení může odvolávat na své právo jako příslušník národnostní menšiny je dále nutné vzít v potaz, že dle čl. 3 odst. 2 Listiny má každý právo svobodně rozhodovat o své národnosti. „*Pokud tedy osoba, s níž správní orgán jedná, prohlásí, že se považuje za příslušníka určité národnostní menšiny, musí to správní orgán respektovat.*“¹⁰⁷ Ze všeho výše uvedeného může vycházet správní orgán při rozhodování, zda se jedná o národnostní menšinu, která tradičně a dlouhodobě žije na území České republiky.

¹⁰³ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/1998 Sb., o sjednání Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin.

¹⁰⁴ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 15/2007 Sb. m. s., o sjednání podpisu Evropské charty regionálních či menšinových jazyků.

¹⁰⁵ JEMELKA: *Správní řád...*, s.104-105.

¹⁰⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na <<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjf2tyz3oDoAhXtQ0EAHRdIDQIQFjAAegQIARAB&url=https%3A%2F%2Fwww.psp.cz%2Fsqw%2Ftext%2Forig2.sqw%3Fidd%3D28648&usg=AOvVaw12g-1wJdY8M45m3TrMRrq>>

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 106.

Na závěr je nutno dodat, že ustanovení § 16 odst. 4 SŘ však neukládá povinnost správnímu orgánu obstarat příslušníku národnostní menšiny tlumočníka, pouze stanoví, že náklady v tomto případě nese správní orgán.¹⁰⁸

4.4 Osoby neslyšící a hluchoslepé

Ustanovení § 16 odst. 5 správního řádu se věnuje právu neslyšících na tlumočníka českého znakového jazyka a právu hluchoněmých osob na prostředníka. Z mého pohledu je i toto podstatným prvkem práva na spravedlivý proces a stejně jako právo na tlumočníka v případě rozlišného jazyka vedení řízení a jazyka, kterému rozumí účastník řízení, je nutné zařídit osobám se zdravotním handicapem rovný přístup ke správním orgánům. V rámci této problematiky je nutné kromě správního řádu použít také zákon o znakové řeči, který v § 8 odst. 1 uvádí, že sluchově handicapovaní mají právo mimo jiné na vyřizování úředních záležitostí využít tlumočnické služby zajišťující tlumočení v jimi zvoleném komunikačním systému.¹⁰⁹ Dalším podstatným zákonem je zákon o sociálních službách,¹¹⁰ který se v § 56 věnuje tlumočnickým službám a v § 72 písm. d) se uvádí, že se tlumočnické služby, zajišťující zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, poskytují bez úhrady nákladů.

¹⁰⁸ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. října 2014, čj. 6 As 149/2014-2.

¹⁰⁹ Zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů, ve znění zákona č. 384/2008 Sb.

¹¹⁰ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

5 Analýza souladu práva na tlumočnicka podle Úmluvy, Listiny základních práv a svobod a právní úpravy ve správním řádu

V předchozích kapitolách jsem se podrobně věnovala právní úpravě práva na tlumočnicka v rámci správního řízení ve třech právních předpisech, a to jak na mezinárodní úrovni, tak na vnitrostátní. Vnitrostátní předpisy, věnující se tlumočení, jsem ještě rozdělila na ústavní a zákonnou úroveň. Následující kapitola je věnována jejich komparaci, limitům, podmíněním, subsidiaritě, rozsahu právní úpravy, rozsahu práva a bezplatnosti.

5.1 Aplikační přednost

Co se týče možnosti aplikace práva na spravedlivý proces ve správním řízení, je potřeba zmínit, že přestože správní řízení upravuje obecně správní řád doplněný speciálními zákony, jako je zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, daňové zákony, zákon o azylu a další, je potřeba nad tuto právní úpravu postavit ústavní a mezinárodní právní úpravu. Postup při aplikaci práva na tlumočnicka ve správním řízení si můžeme představit jako hierarchii, kdy sice správní řád upravuje obecnou část správního řízení, ale pokud speciální zákon stanoví něco jiného, použije se zákon speciální. Správní řád je tedy v subsidiaritě. Zároveň je však podstatné vzít v potaz Listinu základních práv a svobod jako zákon s ústavní silou, tedy v silnějším postavení než „obyčejný zákon“, tedy správní řád. Listina se tedy staví subsidiárně nad správní řád. Poněkud složitější je to s Úmluvou a je zapotřebí podrobnější přezkum.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod vypracována Radou Evropy v roce 1950 a jejichž signatářem je i Česká republika, má jakožto mezinárodní smlouva dle čl. 10 Ústavy ČR přednost před zákonem.¹¹¹ Tímto výkladem by měla mít Úmluva přednost před zákonem, nikoli však před ústavním zákonem, tedy Listinou. Jedním z řešení by bylo, kdyby Úmluvu ratifikovala také Evropská unie a Úmluva by se tak dostala do sféry unijního práva a jako taková by měla přednost i před ústavním pořádkem, k tomu však doposud nedošlo.¹¹² Druhé řešení přednosti Úmluvy před ústavním pořádkem vidí Ústavní soud v tom, že mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách jsou již přímo součástí

¹¹¹ Aby měla mezinárodní smlouva přednost před zákonem je potřeba splnit další podmínky. K ratifikaci musí dát souhlas Parlament, musí být vyhlášena, ratifikovaná prezidentem a tzv. samovykonatelná. Důležité je také zmínit čl. 1 odst. 2 Ústavy.

¹¹² K podanému návrhu na přistoupení EU k Úmluvě vydal Soudní dvůr EU v roce 2014 záporné stanovisko s tím, že přistoupení by mohlo ovlivnit nezávislost práva EU, a navíc je návrh neslučitelný se Smlouvou o Evropské Unii. Viz posudek Soudního dvora (pléna) ze dne 18. prosince 2014, Návrh mezinárodní dohody – Přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod – Slučitelnost uvedeného návrhu se Smlouvou o EU a Smlouvou o FEU, EU:C:2014:2454.

ústavního pořádku. „*Proto rozsah pojmu ústavního pořádku nelze vyložit toliko s ohledem na ustanovení § 112 odst. 1 Ústavy, nýbrž i vzhledem k ustanovení čl. 1 odst. 2 Ústavy a do jeho rámce zahrnou i ratifikované a vyhlášené mezinárodních smlouvy o lidských právech a základních svobodách.*“¹¹³ Díky tomuto nálezu lze tvrdit, že se Úmluva, stejně jako Listina, nachází v ústavním pořádku a v kontextu čl. 1 odst. 2 Ústavy, kdy jsme vázáni závazky z mezinárodního práva, je možné postavit Úmluvu na úroveň Listiny, dokonce nabídnout její subsidiaritu. Což také potvrzuje postup, jakým se lze u jednotlivých soudů dovolávat subjektivního práva. Před projednáním stížnosti u Ústavního soudu musí dojít k vyčerpání všech dostupných procesních prostředků ochrany základních práv, které nabízí správní řád, a to samé platí před projednáním před Evropským soudem pro lidská práva.

5.2 Rozsah úpravy a její umístění

Nejkratší právní úpravu práva na tlumočnicka obsahuje Listina a naopak se nejvíce tlumočnictví a jazyku vedeného řízení věnuje správní řád, proto je také celkové charakteristice a analýze úpravy ve správním řádu věnováno v bakalářské práci nejvíce prostoru. Nelze však tvrdit, že i když je rozsah práva v zákoně nebo v mezinárodní smlouvě pouze na jeden řádek, že svým obsahem a pozdějšími dopady neobsáhne širší oblast než úprava na pět odstavců. Co se týče umístění, Úmluva se zkoumanému právu věnuje v článku šestém, upravujícím právo na spravedlivý proces, Listina v hlavě páté nazvané právo na soudní a jinou právní ochranu. Obě úpravy se věnují procesnímu postavení každého, kdo se svým způsobem dostal do negativní životní situace.¹¹⁴ Správní řízení je však možné vést i o žádost, v tomto případě to osobu nemusí nutně negativně zasáhnout. Odpovídá tomu také umístění právní úpravy práva na tlumočnicka, které se nachází v díle třetím – vedení řízení a úkony správních orgánů.

5.3 Rozsah práva

Právo na tlumočnicka v Úmluvě je dle čl. 6 odst. 3 písm. e) vztaženo pouze trestní řízení, je však nutné vzít v potaz judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a rozšířit ustanovení Úmluvy na správní trestání. Podobně se k tomuto právu staví i Listina. Správní řád, jakožto obecný zákon upravující procesní postup správního řízení, se ze své podstaty dá vztáhnout pouze na správní řízení a jeho ustanovení se nedá použít například v občanském řízení. Opačný

¹¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl.ÚS 36/01.

¹¹⁴ Obě úpravy se věnují postavení člověka v případě trestního obvinění (možnost aplikace i na správní řízení viz výše). Člověk se tak pomocí úpravy může domáhat svých základních práv v případě porušení a zásahu do jejich subjektivních práv nebo v případě, že oni sami zasahovali do subjektivních práv někoho jiného.

postup, tedy použití občanského soudního řádu ve správním soudnictví, připouští § 65 správního řádu soudního.

Limitující je dále dle ESLP rozsah provedeného úkonu. Rozlišení na tlumočnicka a překladatele se však v Ústavě ani v Listině nevyskytuje a tímto také soudy, ve svých judikaturách argumentují a limitují právo na tlumočnicka. Dle Úmluvy se poskytnutá pomoc tlumočnicka vztahuje pouze na ústní tlumočení nikoliv na překlad písemností, Listina i Ústavní soud jdou ještě dál a uvádí, že právo na tlumočnicka má pouze osoba neznalá jazyka, ve kterém se jednání vede a „nedopadá na písemný styk s účastníky řízení a naopak“.¹¹⁵ Větší rozlišení nabízí správní řád, který právo na tlumočnicka modifikuje a rozšiřuje. Ve SŘ je podstatné rozlišení tlumočnicka a překladatele, přestože toto dělení nedodržuje v současnosti platný zákon o znalcích a tlumočnících, který upravuje právě a pouze postavení tlumočnicka.¹¹⁶ Správní řád dále ještě dělá rozdíly mezi řízením z moci úřední a řízením o žádosti. Rozlišení je podstatné pro zkoumání bezplatného nároku na pomoc tlumočnicka. Správní řád se pak nad rámec obecného postavení každého, kdo neovládá jazyk, ve kterém se řízení vede, věnuje také občanům ČR příslušejícím k národnostním menšinám i neslyšícím nebo hluchoslepým osobám.

5.4 Bezplatnost

Listina základních práv a svobod se výslovně o bezplatnosti tlumočnicka v rámci jeho zaručených práv nezmiňuje. Právo na tlumočnicka dle Listiny je z prostého výkladu ustanovení pouze procesní právo zajišťující rovnost účastníků řízení a dodržení principů spravedlivého procesu. Otázka bezplatnosti, s přímým vztahem k čl. 37 odst. 4 Listiny, se nevyskytuje ani v komentářích k Listině ani v judikatuře Ústavního soudu. Úmluva, na druhou stranu, bezplatnou pomoc tlumočnicka přímo uvádí ve svém článku 6 odst. 3 písm. e). Jak již bylo nastíněno výše, ustanovení Listiny „přebíjí“ ustanovení Úmluvy, vyplývá z toho, i když nepřímě, že Listina by měla zaručovat právo na tlumočnicka bezplatně pro účastníky řízení, tedy na účet státu. Analogicky lze Úmluvu použít na ustanovení ve správním řádu, který se sice k bezplatnosti vyjadřuje, ale je nutné toto právo poměřit s mezinárodní smlouvou. „*Správní řád právo na tlumočnicka spojuje s aktivitou jednajícího tak, že ten kdo prohlásí, že neovládá jednací jazyk, si obstará tlumočnicka sám na své náklady (srov. § 16 odst. 3), popřípadě na náklady správního orgánu (srov. § 16 odst. 4). Tato právní úprava se dobře hodí pro řízení o žádostech. Pro řízení zahajované z moci úřední (zejména řízení o správních deliktech) je však*

¹¹⁵ Stanovisko Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2005, sp. zn. Pl. ÚS - st. 20/05.

¹¹⁶ Zákon o znalcích a tlumočnících má k 1. 1. 2021 nahradit zákon o soudních tlumočnících a soudních překladatelích. Viz kapitola 1.2.

*nepoužitelná. Jednak pro samotnou povahu tohoto sankčního řízení, které je založeno, obdobně jako řízení trestní, na zásadě, že pachatel neprokazuje svoji nevinu, ale správní orgán jeho vinu.*¹¹⁷ K věci se vyjádřil také Nejvyšší správní soud tak, že je nutné se řídit Úmluvou, zajišťující bezplatnou pomoc tlumočníka obviněnému, poté „*potřeba tlumočníka nepodléhá posouzení správního orgánu. Požadavek, aby si (pozn. účastník) tlumočníka zajistil sám, považuje za zásah do svých práv ve smyslu čl. 37 odst. 4 Listiny; v případě, že by nebyl tlumočník (kterého si zvolí) ustanoven, nemá žádnou záruku, že náklady na něj ponese správní orgán.*“¹¹⁸ Bezplatnost tlumočníka či překladatele lze tedy ve správním řízení vztáhnout až do extenze všech řízení zahajovaných z moci úřední, nejen v rámci správního trestání. Správní řád přiznává nadto další práva příslušníkům národnostních menšin, které mohou činit podání v jazyce své národnostní menšiny. Pojem národnostní menšina je ovšem poněkud zavádějící, protože přesné vymezení v zákonech neexistuje, pouze se odvozuje z Evropské charty regionálních a menšinových jazyků a zároveň je nutné vzít v úvahu právo na svobodné určení své národnosti garantované Listinou. Není generálně možné určit, zda se příslušníci národnostních menšin mohou dovolávat práva na užití jejich jazyka v úředním styku a záleží na individuálním posouzení správního orgánu.

¹¹⁷ Závěr č. 56 ze zasedání poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu ze dne 14. 5. 2007. Dostupné na <<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&ved=2ahUKewjtteqqm43oAhUI.YcAKHS3FCzIQFjADegQIAxAB&url=https%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fzaver-56-pdf.aspx&usg=AOvVawIplexA-AdRiwDopEPeXL-7>>

¹¹⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. října 2014, čj. 6 As 149/2014-21.

Závěr

Základní právo na spravedlivý proces lze zkoumat z několika možných hledisek a pohledů. V předkládané bakalářské práci jsem se zaměřila na jedno ze základních práv, a to právo na tlumočnicka v rámci správního řízení. Zkoumané právní předpisy – Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Listina základních práv a svobod a správní řád – kromě posledně jmenovaného, jsou zaměřeny především na základní právo uplatňované v trestních řízeních a v řízeních u soudu. Cílem práce bylo zjistit, zda mezinárodní smlouvu o lidských právech a Listinu, jakožto součást ústavního pořádku, lze použít a aplikovat na správní řízení a použít jako procesní právo účastníků řízení.

V první kapitole jsem se věnovala obecně institutu tlumočnicka a jeho právního zakotvení v českém právním řádu. Na začátku vypracování práce se jako primární zdroj jevil zákon o znalcích a tlumočnících,¹¹⁹ ale na konci roku 2019 přijal zákonodárny sbor nový zákon o soudních tlumočnících a soudních překladatelích¹²⁰ s účinností od 1. 1. 2021. Novou právní úpravu bylo potřeba do této práce zapracovat a věnuji se jí také v první části. Nový zákon je podstatný v přínosu terminologického rozlišení mezi tlumočnickem, tedy převodcem mluveného slova z jednoho jazyka do druhého a překladatelem, tedy převodcem psaného textu. Otázkou, která by byla zajímavá pro budoucí výzkum, zůstává, jestli pojmosloví bude dodržováno i v praxi. Nicméně pokud se v práci hovoří o postupech jmenování tlumočnicků, jejich seznamech, požadovaných kvalifikacích a dalších požadavcích na tlumočnicka, používám a odkazuji se na stále platný a doposud účinný zákon o znalcích a tlumočnících.

Další tři kapitoly se věnují podrobné analýze a komentování ustanovení čl. 6 odst. 3 písm. e) Úmluvy, čl. 37 odst. 4 Listiny a § 16 správního řádu, obsahující právo na tlumočnicka. Zkoumané ustanovení jsem doplnila příklady z judikatury jak Evropského soudu pro lidská práva, Ústavního soudu, tak Nejvyššího správního soudu. V rámci mezinárodní úrovně jsem se věnovala ustanovení Úmluvy, které se primárně vztahuje na trestní řízení, a snažila jsem se argumentovat možností použití i na správní řízení. Důležitým argumentem bylo rozhodnutí Engel a další proti Nizozemsku a také rozhodnutí ve věci Öztürk proti Německu. Z Úmluvy vyplývají i určité limity a to v extenzi práva na tlumočnicka, tedy v omezení se pouze na tlumočnické úkony poskytované při ústním jednání. Podobně chápe toto právo i Listina, která však na rozdíl od Úmluvy v dikci svého ustanovení již počítá s možností aplikace na jiné než trestní řízení. Vystává zde otázka, proč je nutné novým zákonem rozlišovat profesi tlumočnicků

¹¹⁹ Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁰ Zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích.

a překladatelů, když se ustanovení Úmluvy i Listiny vztahují pouze na ústní jednání a nikoliv na překlad písemného textu, ať už překladu rozhodnutí nebo dalších podkladů nutných pro řízení. Ve správním řádu, který je svým obsahem podrobnější a v práci jsem mu také věnovala nejvíce prostoru, se již rozlišení mezi tlumočnickem a překladatelem vyskytuje. Přece jen je to především dáno zásadou písemnosti, která ve správním řízení převažuje nad zásadou ústního jednání.

Poslední kapitolou završuji analýzu a synchronní metodu a výše uvedené právní předpisy komparuji. Velký důraz jsem dala na argumentaci možné aplikační přednosti a subsidiaritě jednotlivých úprav a možné kolize. Důležité je vymezit, která úprava má přednost z hlediska bezplatnosti poskytované služby tlumočnicka při uplatňování práva na spravedlivý proces. Správní řád uvádí, že si účastník, který nerozumí úřednímu jazyku musí obstarat tlumočnicka na své náklady sám, ale to je v rozporu s Úmluvou. Dle čl. 10 Ústavy mají vyhlášené prezidentské smlouvy přednost před zákonem a tudíž se alespoň v případě účastníků řízení z moci úřední uplatní Úmluva, tedy bude na daném orgánu, aby bezplatně zajistil účastníku řízení tlumočnicka.

Je na dalším bádání zda je podstatné rozlišovat mezi tlumočníky a překladateli, zda je pouhá přítomnost tlumočnicka při jednání dostatečným naplnění práva na spravedlivý proces a zda by se v případě rovnosti zbraní nedalo pomoci osobám, které neovládají jazyk vedeného řízení, i bezplatným překladem textu z jednoho jazyka do druhého.

Zdroje

Literatura

1. BARTOŇ, M. a kolektiv: *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. 608 s.
2. BENMAMAN, Virginia. Legal Interpreting: An Emerging Profession. *The Modern Language Journal*, 1992, roč. 74, č. 4, s. 445-454.
3. ČEŇKOVÁ, Ivana a kol. *Teorie a didaktika tlumočení I*. Praha: Desktop Publishing, 2001. 178 s.
4. DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících*. Komentář. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2009. 208 s.
5. FILIPOVÁ, Jana. Řízení ve věcech cizinců a právo na spravedlivý proces. In *Dny práva 2011 – Days of Law 2011, Právo na spravedlivý proces* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 63 – 79. Dostupné na:<
<http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/>>
6. JEMELKA, Luboš a kol. *Správní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. 1047 s.
7. KIDD, C. J. F. Disciplinary Proceedings and the Right to a Fair Criminal Trial under the European Convention on Human Rights. *The International and Comparative Law Quarterly*, roč. 36, č. 4, s. 856-872.
8. KLIKOVÁ, Alena a kol. *Správní řád*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 650 s.
9. KLÍMA, Karel, a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 1448 s.
10. KLÍMA, Pavel, ODEHNALOVÁ, Jana (eds.). *Právo na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech*. Praha: Metropolitan University Prague Press, Wolters Kluwer ČR, a. s., 2018. 160 s.
11. POTĚŠIL, Lukáš a kol. *Správní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015. 816 s.
12. SKULOVÁ, Soňa a kol. *Správní právo procesní*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 421 s.
13. SVOBODA, Petr. *Ústavní základy správního řízení v České republice: právo na spravedlivý proces a české správní řízení*. Praha: Linde, 2007. 359 s.
14. VEDRAL, Josef. *Správní řád: komentář*. Praha: Ivana Hexnerová – Bova Polygon, 2006. 1446 s.

Právní předpisy

1. Doporučení CM/Rec (2007)7 Výboru ministrů členským zemí ze dne 20. 6. 2007, o dobré veřejné správě/good governance.
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
3. Důvodová zpráva k zákonu č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích.
4. Posudek Soudního dvora (pléna) ze dne 18. prosince 2014, Návrh mezinárodní dohody – Přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod – Slučitelnost uvedeného návrhu se Smlouvou o EU a Smlouvou o FEU, EU:C:2014:2454.
5. Rezoluce Výboru ministrů RE (77) 31 z 28. září 1977 o ochraně jednotlivce ve vztahu ke správním aktům.
6. Sdělení č. 209/1992 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících ve znění Sdělení č. 41/1996 Sb.
7. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 15/2007 Sb. m. s., o sjednání podpisu Evropské charty regionálních či menšinových jazyků.
8. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/1998 Sb., o sjednání Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin.
9. Usnesení č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
10. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
11. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.
12. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.
13. Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů
14. Zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů, ve znění zákona č. 384/2008 Sb.
15. Zákon č. 167/1949 Sb., o stálých přísežných znalcích a tlumočnících.
16. Zákon č. 183/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích.
17. Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.
18. Zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.

19. Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů.
20. Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
21. Zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích.
22. Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.
23. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
24. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.
25. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura

1. Rozsudek ESLP ze dne 21. února 1984 ve věci Öztürk proti Německu, č. 8544/79.
2. Rozsudek ESLP ze dne 18. února 1997, č. 18990/91.
3. Nález Ústavního soudu ze dne 24. září 1998, sp. zn. III.ÚS 139/98.
4. Nález Ústavního soudu ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl.ÚS 36/01.
5. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. října 2004, sp. zn. 6 A 126/2002.
6. Rozsudek ESLP Husain proti Itálii ze dne 24. února 2005, č. 18913/03.
7. Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. července 2005, sp. zn. IV. ÚS 189/05.
8. Nález Ústavního soudu ze dne 8. srpna 2005, sp. zn. II. ÚS 186/05.
9. Stanovisko Ústavního soudu ze dne 25. říjen 2005, sp. zn. Pl. ÚS - st. 20/05.
10. Stanovisko Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2005, sp. zn. Pl. ÚS - st. 20/05.
11. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. června 2008, čj. 2 As 9/2008-77.
12. Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28. listopadu 2008, sp. zn. II ÚS 2040/08.
13. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. září 2011, čj. 4 As 12/2011 – 100.
14. Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. dubna 2014, sp. zn. I.ÚS 1610/13.
15. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. října 2014, čj. 6 As 149/2014-21.
16. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. října 2014, čj. 6 As 149/2014-2.
17. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. října 2014, čj. 6 As 149/2014-21.
18. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. června 2017, čj. 3 Azs 134/2017 – 17.
19. Rozsudek Vizgirda proti Slovinsku ze dne 28. srpna 2018, č. 59868/08.
20. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. srpna 2019, čj. 4 Azs 286/2019 – 33.
21. Rozsudek pléna Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. června 1976, č. 5100/71.

Internetové zdroje

1. Databáze Ministerstva vnitra ze dne 28. 2. 2020. *Evidence znalců a tlumočnicků* [online]. [cit. 29. února 2020]. Dostupné na <[http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/\\$\\$SearchForm?OpenForm&Seq=1#_RefreshKW_select_5](http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/$$SearchForm?OpenForm&Seq=1#_RefreshKW_select_5)>.
2. Závěr č. 56 ze zasedání poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu ze dne 14. 5. 2007. Dostupné na <<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&ved=2ahUKEwjtteqqm43oAhULYcAKHS3FCzIQFjADegQIAxAB&url=https%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fzaver-56-pdf.aspx&usg=AOvVaw1ploxA-AdRiwDopEPeXL-7>>

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá právem na tlumočnicka ve správním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces. Úvodní kapitola nabízí zákonnou úpravu institutu tlumočnicka a jeho připravovanou změnu. Následující kapitoly se věnují analýze práva na tlumočnicka v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, Listině základních práv a svobod a správním řádu, doplněná vybranou judikaturou. V závěru dochází ke komparaci výše uvedených právních úprav v několika kategoriích. Jednou z hlavních zkoumaných složek práva na tlumočnicka je otázka bezplatnosti poskytovaného práva, jeho rozsah a dodržování ve vnitrostátním právním řádu, s ohledem na uplatnění práva na spravedlivý proces.

Abstract

The bachelor thesis is concerned with the right to an interpreter in administrative proceedings in the context of the right to a fair trial. Opening chapter presents statutory regulation of interpreter in Czech law and prepared legal changes. Next chapters are dealing with analysis of the right to an interpreter in European Convention on Human Rights, “Listina základních práv a svobod” and “správní řád” completed with selected case law. Resulting in comparison of the statutes mentioned above in several categories. One of the main interests in analysed right to an interpreter is the question if this right should be free of charge in order to maintain the high standard of the right to a fair trial and if countries are consistent in compliance this right.